

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัย 2 วิธี คือ การวิจัยเอกสารและการวิจัยภาคสนาม โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 การวิจัยเอกสาร

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาบทบัญญัติกฎหมาย ตำราทางกฎหมาย บทความในหนังสือของผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายที่ได้รับการยอมรับ และศึกษาแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนได้ศึกษาเอกสารรายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา โดยผู้เสียหาย แล้วทำการสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ปัญหาและเป็นข้อมูลประกอบการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลในการวิจัยภาคสนาม โดยมีประเด็นในการวิจัยเอกสารที่สำคัญดังนี้

- 1). แนวคิดในการให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญา
- 2). ประวัติศาสตร์การฟ้องร้องคดีอาญาของไทย
- 3). โครงสร้างการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาของไทยในปัจจุบัน
- 4). มาตรการควบคุมตรวจสอบและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการดำเนินคดีอาญาของไทย
- 5). สภาพปัญหาการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหาย และข้อสรุปเสนอแนะทางวิชาการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการฟ้องคดีอาญาในประเทศไทย
- 6). การฟ้องร้องและมาตรการตรวจสอบถ่วงดุลการดำเนินคดีอาญาในต่างประเทศ
- 7). ลักษณะและความสำคัญของความผิดฐานฉ้อโกงที่ผู้วิจัยได้เลือกเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์การฟ้องคดีของผู้เสียหาย

3.2 การวิจัยสนาม

เมื่อได้ทำการวิจัยเอกสารแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยภาคสนาม โดยได้จัดสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและดำเนินการเก็บข้อมูล ทั้งในส่วนข้อมูลสภาพการดำเนินคดีอาญา ความผิดฐานฉ้อโกง และข้อมูลทัศนคติความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของไทยในปัจจุบัน ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับดังต่อไปนี้

3.2.1 การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็น 2 รูปแบบ คือ แบบเก็บข้อมูลคดี และแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเองและได้นำข้อกฎหมาย แนวคิดทฤษฎี ข้อสรุปเสนอแนะจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงลักษณะความสำคัญของความผิดฐานฉ้อโกงที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาพิจารณาประกอบประเด็นที่ต้องการพิสูจน์ มากำหนดรูปแบบเครื่องมือ โดยมีแนวทางดังนี้

แบบเก็บข้อมูลคดี

ผู้วิจัยได้สร้างแบบเก็บข้อมูลคดีเพื่อใช้สำรวจสภาพความเป็นจริงในการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานฉ้อโกง โดยมีประเด็นการสำรวจที่สำคัญคือ ความสัมฤทธิ์ผลในการฟ้องร้องดำเนินคดีความผิดฐานฉ้อโกงของผู้เสียหายเปรียบเทียบกับ การฟ้องคดีโดยเจ้าพนักงาน โดยรูปแบบของแบบเก็บข้อมูลคดี ผู้วิจัยได้นำประเด็นหลักดังกล่าวมาแจกแจงประกอบข้อมูลทบทวนวรรณกรรมกำหนดเป็นเนื้อหา เพื่อเก็บข้อมูลในแต่ละคดีจากสารบบสำนวนคดีของศาล โดยจัดเรียงเนื้อหาตามลำดับขั้นตอนการดำเนินคดี

แบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้สำรวจความเห็นเกี่ยวกับระบบการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาของไทยในปัจจุบัน จากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา โดยมีประเด็นหลักในการสำรวจ คือ ความเหมาะสมในการให้ผู้เสียหายฟ้องร้องคดีอาญาได้อย่างอิสระและอย่างกว้างขวางดังเช่นในปัจจุบัน ทัศนคติเกี่ยวกับการยกเลิกหรือจำกัดอำนาจฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย และมาตรการที่จะนำมาเสริมสร้างให้การดำเนินคดีอาญามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบของแบบสอบถามตามประเด็นดังกล่าวและอาศัยข้อมูลการวิจัยเอกสารประกอบการกำหนดคำถามและเหตุผลการให้ความเห็น ซึ่งคำถามจะมุ่งเน้นเพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นความเห็น

และประสบการณ์จากผู้ตอบ โดยตรง และในแต่ละคำถามจะมีคำตอบให้เลือกและเปิดโอกาสให้แสดงความเห็นเพิ่มเติมตามแต่ลักษณะเนื้อหาคำถาม

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลทั้งสองแบบมีดังนี้

- 1). ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาพิจารณาประกอบกับประเด็นที่กำหนดสร้างแบบเก็บข้อมูลคดีและแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษา
- 2). นำแบบสอบถามและแบบเก็บข้อมูลคดีไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขและวิจารณ์ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity)
- 3). เมื่อแก้ไขปรับปรุงแบบเก็บข้อมูลคดีแล้วจึงนำแบบสอบถามและแบบเก็บข้อมูลคดีไปทดสอบเก็บข้อมูล (Pre-Test) เพื่อศึกษาปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

3.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยได้ลงมือเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

แบบเก็บข้อมูลคดี

การสำรวจข้อมูลการดำเนินคดีความผิดฐานฉ้อโกง เนื่องจากความผิดฐานฉ้อโกงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 341 ถึงมาตรา 348 แห่งประมวลกฎหมายอาญา มีระวางโทษที่แตกต่างกัน และในบางครั้งยังมีการฟ้องความผิดฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกันรวมมาด้วย คดีความผิดส่วนนี้จึงมีทั้งส่วนที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวงและศาลจังหวัด ประกอบกับคดีความผิดฐานฉ้อโกงที่เกิดขึ้นไม่ได้มีลักษณะเฉพาะตามพื้นที่มากนัก ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยจึงได้กำหนดพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดเป็นพื้นที่การสำรวจ

การสำรวจเบื้องต้นยังพบอีกว่า คดีที่เกิดในพื้นที่เขตเฉพาะของศาลอาญาซึ่งเป็นเขตเดียวกับเขตศาลแขวงพระนครเหนือและศาลแขวงดุสิต มีลักษณะคดีที่มีความหลากหลายและมีปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลมากเมื่อเปรียบเทียบกับศาลชั้นต้นอื่นๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกสำรวจข้อมูลคดีข้อหาความผิดฐานฉ้อโกงหรือคดีที่มีข้อหาความผิดฐานฉ้อโกงรวมอยู่ด้วยที่ขึ้นฟ้องต่อศาลอาญา ศาลแขวงพระนครเหนือและศาลแขวงดุสิต เป็นกลุ่มตัวอย่าง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ตรวจสอบรายงานสถิติคดีศาลทั่วราชอาณาจักร ของฝ่ายระบบข้อมูลและสถิติ สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม พบว่า ในแต่ละปีจะมีปริมาณคดีความผิดฐานฉ้อโกงที่ขึ้นสู่ศาลไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ

ปี พ.ศ. 2544 มีคดีความผิดฐานฉ้อโกงที่ขึ้นสู่ศาล จำนวน 2,894 คดี

ปี พ.ศ.2545 มีคดีความผิดฐานฉ้อโกงที่ขึ้นสู่ศาล จำนวน 2,845 คดี

ปี พ.ศ.2546 มีคดีความผิดฐานฉ้อโกงที่ขึ้นสู่ศาล จำนวน 2,997 คดี

ปี พ.ศ.2547 มีคดีความผิดฐานฉ้อโกงที่ขึ้นสู่ศาล จำนวน 3,521 คดี

และปี พ.ศ. 2548 มีคดีความผิดฐานฉ้อโกงที่ขึ้นสู่ศาล จำนวน 3,451 คดี

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สุ่มตัวอย่างเลือกเก็บข้อมูลสำหรับคดีที่ขึ้นฟ้องในปีหนึ่งปีใด โดยเลือกได้คดีที่ขึ้นฟ้องในปี พ.ศ.2547

สำหรับการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากทางคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้มีหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา ท่านผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงพระนครเหนือและท่านผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงดุสิต ตลอดจนพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลที่เกี่ยวข้อง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากสารบบสำนวนคดีของศาล และผู้วิจัยได้ลงมือสำรวจข้อมูลจากด้วยตนเอง

แบบสอบถาม

การสำรวจข้อมูลความเห็นเกี่ยวกับระบบการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาของไทยในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มและสุ่มตัวอย่างความเห็นจากบุคคลตามสาขาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา อันได้แก่ ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ตำรวจหรือพนักงานสอบสวน ทนายความ และบุคคลทั่วไปที่มาติดต่อเกี่ยวกับคดีในศาลซึ่งสามารถให้ความเห็นได้ ทั้งนี้เฉพาะหน่วยงานและศาลที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ติดต่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากหน่วยงานและบุคคลดังกล่าว ดังนี้

ความเห็นในส่วนผู้พิพากษา ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากผู้พิพากษาศาลฎีกา ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ และผู้พิพากษาศาลชั้นต้น

ความเห็นในส่วนพนักงานอัยการ ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากพนักงานอัยการที่ดูแลคดีอาญาในเขตอำนาจของศาลแขวง ศาลชั้นต้นทั่วไป และพนักงานอัยการที่ดูแลคดีอาญาในศาลสูง

ความเห็นในส่วนของตำรวจหรือพนักงานสอบสวน ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากตำรวจหรือพนักงานสอบสวนที่ประจำในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และประจำสถานีตำรวจในท้องที่ต่างๆ

ความเห็นในส่วนของทนายความ ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากทนายความที่มาติดต่อว่าความในศาล และทนายความประจำสำนักกฎหมายต่างๆ

นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยยังได้ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากบุคคลต่างๆ ไป ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ผู้สอนวิชากฎหมายในมหาวิทยาลัย ข้าราชการอื่นๆ ผู้ประกอบกิจการลูกจ้างหรือพนักงานในบริษัทเอกชน ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่มาติดต่อคดีในศาลด้วย

3.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลแล้วผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง แล้วจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา สรุปแสดงข้อมูลโดยสถิติร้อยละในรูปของตาราง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปตีความวิเคราะห์และอภิปรายผลต่อไป